
A MAGYAR IPARMŰVÉS ZET NEHÉZ NAPJAI

Írta: ANDOCSY GYÖRGY

Az első magyar irodalmi és művészeti kongresszusnak nemsokára meginduló tanácskozásai alkalmat adnak a művészeti és irodalmi köröknek, hogy bajaikat, óhajaikat, sérelmeiket a nagy nyilvánosság elé vigyék és tudomásukra juttassák javasolataik foganatosítására és a bajok orvoslására hivatott ú. n. illetékes fórumoknak is.

A lapok legutóbbi számában olvashatjuk a kongresszus iparművészeti szakosztályának előkészítő-bizottsága részéről egybeállított 22 javaslatot és azok megokolását. Jóllehet, higgadtan, tárgyilagosan fogalmazták meg azokat, a figyelmes olvasó a sorokból elfojtott, keserű panaszok feljajdulását hallja.

Az iparművészek és a hazai iparművészet mai szomorú helyzete miatt felhozott panaszok érthetőek, mert sem az iparművészeket, sem az iparművészeti munkát általában nem becsüli meg a magyar társadalom úgy, mint azt joggal elvárhatnók.

Az iparművészek panaszai főképpen elhelyezkedésük és érvényesülésük nehézségeiből fakadnak. Kevés a munkaalkalom és ha akad, sokszor mellőzik a hivatásszerű, képzett iparművészeket. A munkaalkalmak szaporítását kívánják, hogy megélhessenek és ne legyenek kénytelenek külföldre vándorolni vagy idegen téren alantasabb munkát vállalni. Középénzen emelt épületekre fordított összegek bizonyos méltányos százaléknak oly munkák részére való biztosítását kívánják, melyeknek terveit csak iparművészek készíthessék el. A hazai és külföldi mindennemű kiállításunk elrendezésére szóló megbízásokhoz akarnak jutni. Az iparművészeti tervpályázatoknak, valamint az iparművészeti munkák díjazásának szabályozását akarják, hogy elejét vegyék a tervezők kiuzsorázásának; az ösztöndíjak, külföldi tanulmányúti segélyek kiosztása kérdéseiben kívánják képviselőik meghallgatását, továbbá a kontárok üzemei ellen való törvényes védelmet, az ipari szakoktatás egyes ágaiban való elhelyezésüket stb.-ket. Látnivaló, hogy e kívánások méltányosak és teljesíté-

sük aligha ütközhetik komoly akadályokba. Részben maguk erejükkel, szoros összetartással és fegyelmettséggel érhetik el iparművészeink óhajaik megvalósulását, részben pedig meg kell győzniök az iparművészet ügyeit intéző köröket kívánságaik jogosultságáról.

Kétségtelen, hogy az iparművészek erkölcsi és anyagi érdekeire vonatkozó javaslatok valóra-válása egyben magának a hazai iparművészetnek is javát jelentené. Ámde iparművészetünk mai sivár helyzetének gyökere s megváltozását csak mélyebben rejlő akadályok elhárításával érhetjük el. Pro foro interno bevallhatjuk, hogy iparművészetünk fejlődése a világháborúval megakadt és ezért el is maradt egyes kultúrállamok gyors ütemben haladó modern iparművészete mögött.

Iparművészetünk megtorpanásának legközelebb fekvő oka az ú. n. középosztálynak elszegényedése. Iparművészetünk áldozatrakész és legbuzgóbb pártolói — eltekintve egyes igen ritka kivételektől — nem a magasrangúak, a főnemesség, a főpapok, hanem a lateinerek, a tanárok, ügyvédek, orvosok, a művelt kereskedők, iparosok, tisztviselők stb.-ek voltak. Tudvalevő, hogy éppen lakosságunk e rétegét érte legsúlyosabban a gazdasági összeomlás s ezért válságossá vált anyagi helyzetében kénytelen volt kiadásait a legszükségesebbekre korlátozni, úgyhogy iparművészeti célokra alig jut. De nemcsak hű vevői nagy tömegének elszegényedését sínyli fájdalmasabban iparművészetünk, hanem értelmes, irányító megrendelőinek java elvesztését, mert a középosztályúak között akadt a legtöbbször olyan vásárló és rendelő, aki szakértelmével és jóízléssel nemesítően hatott az iparművészeti munkásságra. Igaz, hogy viszont a háború alatt új gazdagok, nagy vagyonok keletkeztek, de ezek nem pótolták a lecsúszott intelligens tömegek részéről élvezett lelkes és értelmes pártolást. A friss-süteményű vagyonok urai rendszerint leplezni akarták és akarják még ma is gazdagságuk zsenge korát és sietve patinás környezettel veszik körül magukat. Ők voltak a háborús és az utána következő években felburjánzott aukcióknak legbuzgóbb, leghangosabb vevőközönsége. Igazi és hamisított régi bútorok, keleti szőnyegek, művészi majolikák és por-

cellánok, ötvöstárgyak és ékszerek, képek, szobrok, stb. nagy tömegei eseréltek gazdát. Az elszegényedett sok dzsentrí- és hivatalnok-család kalapács alá bocsátotta évszázados berendezéseit és a még nagyobb inségbe jutott többi középosztálybeli jó része is kénytelen volt megválni nélkülözhető értékeitől. A nagy forgalomból tehát alig jutott a jelenkori iparművészetnek valami. Mert az aukcióra került értékes iparművészeti tárgyakat az eladók vagy nem pótolhatták újakkal, vagy pedig be kellett érniük a legolesőbb ipari tömegáruval, mert a régi berendezésük eladásából kapott összegek nagyobb része lakbérre, fűtőanyagra, élelemre stb.-re kellett.

De a valódi és álrégiségek hajhászásán és túlzott kultuszán kívül még hátráltatja iparművészetünk fejlődését az is, hogy közönségünk és a részéről befolyásolt iparosság nagyrészenek iparművészeti dolgokban nincs helyes ítézőképessége. Így például a párkányokkal, faragványokkal brutálisan elhalmozott, mutatós, de teljesen célszerűtlen bútoroknak még ma is sokkal könnyebben akad vevőjük, mint a nemesarányú, praktikus, könnyen tisztán tartható s művészien elgondolt, egyszerű, modern szobaberendezéseknek. Mintha a mai emberek is copfos parókával járnának, még mindig a legtöbb vásárlója a barokk-bútoroknak van, holott az nyilvánvaló anakronizmus a mai rövidszoknyás, bubihajzatú hölgyek és szmokingos urak mellett. Elcsépelet sablonok nyomán dolgoznak nemesupán a bútorszakma emberei közül sokan, hanem hasonló jelenséget látunk az ötvösség, a női kézimunkaipar, a esillárgyártás stb. számos műhelyében is. Mindaddig tehát, míg az ízlés-

kultúra terén nem áll be javulás, míg a nagyközönség és az iparosság széles rétegei nem tudják művészi és technikai szempontból egyaránt helyesen megítélni az iparművészet körébe tartozó dolgokat, addig iparművészetünk színvonalának általános emeléséről szó nem lehet. Ezt pedig csak úgy az általános képzést nyújtó iskolák és az iparosok képzésére hivatott szakiskolák művészi irányú oktatásának, elsősorban pedig a művészi nevelésre hivatott tanárok képzésének modern szellemben való sürgős reformjával érhetjük el. Célszerű volna, ha a most alkalmazásban lévő tanárok részére, úgy mint a háború előtt, nyári tanfolyamokat rendeznének, a mai viszonyoknak megfelelően megváltoztatott programmal.

Végül utalnunk kell még a magyarságnak a közgazdasági érdekek iránt való ősidők óta tapasztalt közönyére. Hazánk mai szorult gazdasági helyzete megkövetelné, hogy minden magyar ember, minden magyar intézmény és egyesület szükségleteit csakis magyarországi termeléssel, magyar kezek és gyárak munkáival fedezze. És mégis számtalan esetben — részben közönyösségből, részben az idegen holminak megokolatlan túlbecsülése miatt — hazai készítmények mellőzésével külföldről behozott árukért adják a magyar pénzt, jóllehet a szükségelt tárgyakat époló minőségben és árban itthon is megszerezhetnék volna. Ezért a társadalom legjobbjainak érélyes memozdulására van szükség, hogy közönségünk nagy részét rábírják a hazai munkának megbecsülésére. Ha ezt elérhetjük, akkor iparunkra és a magyar iparművészetre is jobb napok virradnak majd.

Művészi tárgyak csak akkor élnek igazán és akkor sugároznak lelkeséget, ha szeretetteljes gondossággal válogatták össze és helyezték el őket. Ha csak hebehurgyan vásárolták össze és halmozták egymásra, akkor szomorúan, dermedten, fagyosan viselkednek az őket meg nem értő birtokosokkal szemben.

Illj. Petry Béla: Exlibris.

Művészi alkotások nem fecsegnek, hanem lelki atmoszférát lehelnek, melyben nemes ízlésű és műértő látogatóinkat is résszesíthetjük. De legtíthosabb részgeiket csak tulajdonosuknak árulják el, feltéve, hogy ő igazán lelkébe fogadta a tulajdonába került műtárgyakat.